

ETİK VE ETİK - HUKUK ARASINDAKİ İLİŞKİ ¹

Ethics and The Relationship Between Ethics - Law

Arş. Gör. Kadir Can ÖZEL ²

Geliş Tarihi: 31.05.2017

Kabul Tarihi: 09.11.2017

ÖZET

Çalışmada, ilk olarak etik ve meslek etiği kavramları, ardından etik - hukuk arasındaki ilişki ve bir meslek etiği olarak hukukçu etiği kavramı ele alınmıştır. Böylece, etik ilkeler ile hukuk kuralları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar irdelenmiştir. Bu irdeleme, öğreti görüşlerine ve ulusal - uluslararası hukuki düzenlemelere göre yapılmıştır. Sonuç olarak ise, etik ilkelerin ve hukuk kurallarının birbirlerini etkilediği ortaya konulmuştur; her iki kavramın günlük ve mesleki yaşantımızdaki önemine vurgu yapılmıştır. Ayrıca, toplumsal düzenin sağlanmasında, hem etik ilkelerin hem de hukuk kurallarının gerekli olduğu kanısına varılmıştır. Zira her iki kavramı birbirinden bağımsız olarak düşünmek pek mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: Etik, meslek etiği, etik - hukuk arasındaki ilişki, hukukçu etiği, etik ilkeler, hukuk kuralları.

ABSTRACT

In the study, firstly the concepts of ethics and occupational ethics, then the relationship between ethics - law and the concept of jurist's ethics as a occupational ethics have been discussed. Thus, the similarities and differences between the ethical principles and the rules of law have been scrutinised. This scrutinising has been based on doctrinal opinions and national - international legal arrangements. As a result, it has been revealed that the ethical principles and the rules of law affect each other; it has been emphasized that the importance of both concepts in our daily and professional lifes. Moreover, it has come to the conclusion that the provision of social order requires both ethical principles and rules of law. Because it is not possible to think independently of each other.

Keywords: Ethics, occupational ethics, the relationship between ethics - law, jurist's ethics, the ethical principles, the rules of law.

GİRİŞ

Günümüzde insanlar, mesleklerini ifa ederken, nasıl davranacaklarıyla ilgili normlara ve böylelikle davranışlarını denetim altında tutmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple, insanların, mesleki faaliyetlerini gerçekleştirirken, üçüncü kişilere zarar vermemeleri ve mesleğin saygınlığının korunması amacıyla hukuk kurallarının yanı sıra, etik ilkeler de ortaya çıkmıştır. Birbiriyle girdikleri etkileşimin önemi sebebiyle, bu çalışmada, temel olarak etik ve

¹ Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında, Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ tarafından verilen "Hukuk ve Etik" dersi için hazırlanmış olduğum seminer çalışmasının geliştirilmiş hâlidir. Bu bağlamda, dersinden büyük feyzaldığım Sayın Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ'a teşekkür ederim.

² Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı (k.c.ozel@gmail.com).

etik - hukuk ilişkisi ele alınmaya çalışılacaktır. Nitekim çalışmada etik ile ilgili açıklamalar yapıldıktan sonra, çalışmanın odağını oluşturan etik - hukuk arasındaki ilişki detaylıca; bu iki kavramla etkileşim içinde olan 'ahlak' kavramı ise yeri geldikçe ele alınacaktır.

Çalışmada, etik - hukuk kavramları ile bunlar arasındaki ilişkinin ele alınacak olmasının nedeni; günümüzde avukatların, hakimlerin, savcılarının, hukukçu akademisyenlerin, arabulucuların, uzlaştırmaçıların, bilirkişilerin (ve hukuk alanındaki diğer çalışanların) görevlerini ifa ederken uymaları gereken meslek etiği ilkelerinin (daha özelinde ise, hukukçu etiği ilkelerinin) gün geçtikçe önem kazanmasıdır. Hatta bu önemi nedeniyle, etik ve hukuk ilişkisini ele alan normatif düzenlemeler birçok uluslararası kurallarda, tavsiye kararlarında, şartlarda, sözleşmelerde, ulusal anayasalarda, kanunlarda, kanun hükmünde kararnamelerde, yönetmeliklerde, genelgelerde, ilkelerde yerlerini almışlardır.

Öteyandan, çalışmadakonularirdelenirken, bualandakiöğretimgörüşlerinden, yeri geldikçe de ulusal ve uluslararası mevzuat düzenlemelerinden yararlanılmaya çalışılacaktır. Dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünü "Giriş" kısmı oluşturmaktadır. Bu bölümden sonra ikinci bölüm olan, "Etik" bölümüne geçilecek olup, bu başlık altında; "Genel Olarak Etik Kavramı"na ve ardından "Bir Etik Türü Olarak Meslek Etiği"ne değinilecektir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, çalışmanın ortaya çıkarılmasında ana etken olan "Etik - Hukuk Arasındaki İlişki" irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bölümde, "Bir Meslek Etiği Olarak Hukukçu Etiği"ne, "Genel Olarak Etik - Hukuk İlişkisi"ne, "Etik - Hukuk İlişisindeki Benzerlikler ve Farklılıklar"a, "Etik - Hukuk İlişkisini Ele Alan Normatif Düzenlemelerden Bazıları"na değinilecektir. Nihayetinde ise, çalışma, dördüncü bölüm olan "Sonuç" bölümüyle bitirilecektir.

I. ETİK

A. Genel Olarak Etik Kavramı

'Etik' kelimesi, eski Yunanca'daki *ethos* (veya *ethicos*) sözcüğünden türetilmiştir³. Yunanca'da *ethos*, iki anlam taşımaktadır. İlki, alışkanlık, töre, görenek gibi sözcükleri içerir; ikincisi ise, toplumda hazır bulunan töre, alışkanlık ve göreneklerin aynen uygulanmayıp, bunlar üzerine düşünerek, sorgulayarak, eleştirerek içselleştirmeyi ve bunu kişiliğin belirleyici özelliği haline getirmeyi içerir⁴. Öte yandan belirtilmelidir ki, etik sözcüğü 'ahlak

³ TUNCAY, Aziz Can, Hukuksal Etik (Legal Ethics) Ders Notları, Genişletilmiş 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 2.

⁴ UZUN, Ertuğrul (Editör: Elif UZUN), Adalet Meslek Etiği, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2015, s. 7.

felsefesi⁵ veya 'ahlak bilgisi'⁶ anlamına gelmek üzere de kullanılmaktadır⁷. Bu sebeple, Latince kökenli 'ahlak' ile Yunanca kökenli 'etik' çoğu zaman birbirinin yerine kullanılabilir⁸. Nitekim ahlak kurallarının⁹ ve etik ilkelerin,

⁵ UZUN, s. 8; Uzun'a göre ahlak, "İnsan eylemlerinin doğru ve yanlış gibi değer ölçüleriyle dile getirilmesine imkan veren yargı, tutum, davranış, ilke ve kurallardır". Bkz. UZUN, s. 8; Ayrıca diğer bazı 'ahlak' tanımları için bkz. ÇETİNER, Selma, Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 35-38; ÇALIŞIR, Kurtuluş Tayanç, Yargı Etiği, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 7-8; SARI, Cengiz, Yargı Etiği ve Türkiye'de Yargının Etik Yapılanması, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 23-24; ULUTAŞ, Ahmet / ATABEY, Ömer Serdar, Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Yargı Etiği, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 5, İŞKİTAÇ, Yasemin, "Hukuk, Etik İlişkisinde Yeni Gelişmeler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 58, S. 1-2, Y. 2000, (s. 3-14), s. 3.

⁶ GÜRİZ, Adnan, Hukuk Başlangıcı, Gözden Geçirilmiş 14. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2012, s. 15.

⁷ Pieper ise, etik kavramının 'ahlak' ve 'ahlakilik' olarak iki ayrı anlama geleceğinden söz etmiştir. Bkz. PIEPER, Annemarie (Çevirenler: Veysel ATAYMAN - Gönül SEZER), Etiğe Giriş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999, s. 29-34.

⁸ KARAKOÇ, Yusuf, "Hukuk - Etik İlişkisi", Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu, 13-17 Eylül 2010 İstanbul, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, S. 24, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2012, (s. 91-95), s. 91; Ayrıca bkz. KUÇURADİ, Ioanna, "Etik ve 'Etikler'", Türkiye Mühendislik Haberleri, S. 423, Y. 2003/1, (s. 7-9), (Etik ve 'Etikler'), s. 8; KUÇURADİ, Ioanna, "Ahlak ve Kavramları", Uludağ Konuşmaları - Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 31; YÜKSEL, Mehmet, Hukuk Sosyolojisi Yazıları, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011, s. 10; GÜRBÜZ, Ahmet, Hukuk ve Meşruluk - Meşru Hukukun Temel Unsurları, Yenilenmiş ve Geliştirilmiş 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 141; ATAY, Cevdet, Temel Hukuk İlkeleri ve Kavramları, Ekin Yayıncılık, Bursa 2014, s. 13; Öte yandan 'ahlak' ile 'etik' kavramlarının birbirinden farklı olduğunu savunan görüşe göre, "Etik, ahlakın karşılığında kullanılmakla birlikte, bu, tam olarak doğru değildir. Etik, felsefenin 'ödev', 'yükümlülük', 'sorumluluk' ve 'erdem' gibi kavramlarını analiz eden bir alanı olması yanında; 'doğruluk' veya 'yanlışlık' ile 'iyi' veya 'kötü'yle ilgili ahlaki yargıları ele alan, 'ahlaki eylem'in doğasını soruşturan ve iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışan dalı olarak da ifade edilmektedir". Bkz. ÖZEKES, Muhammet, Sorular - Şemalar - Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi, 7. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 227; Aynı yöndeki bir başka görüşe göre ise ahlak, 'olan'ı; etik ise, 'olması gereken'i ele alır. Bu bağlamda ahlak, var olan ve yaşanandır; etik ise, ahlakın felsefesidir. Ahlak, somuttur; etik ise, soyuttur. Yani denilebilir ki, Etik - Ahlak - Hukuk ilişkisinin düzgün kurulması gerekir. Nitekim teorik düzeyde 'iyi'; etikle belirlenmekte, ahlak ile uygulanmakta ve hukuk ile korunmaktadır. Bkz. KARAKOÇ, s. 94; Etik - Ahlak - Hukuk ilişkisinin bir başka boyutu ise, şöyledir: Etik ilkeler, asgari standartları; bunların değer hükmüne dönüşmesi ise, ahlak kurallarını oluşturur. Çoğu kez ahlak kurallarının devlet yaptırımına bağlanması hali ise, hukuk kurallarına hayat verir; kaynaklık eder. Hukuk için, 'asgari ahlak' denilmesinin nedeni de budur. Hepsisi hak esasına dayanır. Bkz. KARAKOÇ, s. 92-93; Ayrıca, etik ile ahlak sözcüklerinin, birbirinin yerine, aynı anlamda kullanılmasının birtakım sorunları beraberinde getireceği dile getirilmektedir. Bu görüşe göre, 'ahlak' birbirinden farklı anlamlara sahip olduğu için, bu anlamlardan yalnızca bir tanesi 'etik'le örtüşmektedir. Bkz. TEPE, Harun, "Bir Felsefe Dalı Olarak Etik: 'Etik' Kavramı, Tarihçesi ve Günümüzde Etik", Doğu Batı, S. 4, Y. 1, Ankara 2004, s. 12.

⁹ Ahlak kurallarının çeşitli tanımları için bkz. AYBAY, Aydın / AYBAY, Rona / PEHLİVAN, Ali, Hukuka Giriş, Genişletilmiş 10. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2014, s.

insanların birbiriyle olan sosyal ilişkilerini düzenleyen yönleri düşünüldüğünde, toplumsal huzurun ve barışın sağlanmasındaki rolleri gözetildiğinde, her iki kavramın belli ölçülerde birbirini karşıladıkları söylenebilir.

Tanınmış hukuk sosyoloğu Timacheff ise, 'ahlak'ın, 'etik'in ana dallarından biri olduğunu¹⁰ ve "örflerde¹¹ somutlaşan bir kurallar bütünü" olduğunu dile getirmektedir¹².

Öte yandan, etik kavramı ile ilgili öğretilerde birçok tanım bulunmaktadır. Mevcut tanımların benzer yönleri gözden kaçmayacak derecede yoğunur. Öğretilerdeki etik tanımlarından bazıları şöyledir: Karakoç'a göre etik, "Davranışları yönlendiren davranış standartlarını (veya sosyal normları) belirlemektir. Başka bir deyişle, etik, çoğu zaman bir meslek alanında benimsenen düzgün ve uygun davranma standardı anlamına gelmektedir"¹³. Yüksel'e göre etik, "İnsanların toplum içindeki davranışlarını ve birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünü ve başka insanların davranışlarını olumlu veya olumsuz biçimde değerlendirmekte başvurulan ölçütler bütünü ifade eder"¹⁴. Tuncay'a göre etik, "Belirli bir faaliyet alanında ya da günlük yaşamda işlem ve eylemlerin gerçekleştirilmesinde dikkate alınması gereken

10; ARAL, Vecdi, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985, s. 70-71; GÜRİZ, Adnan, Hukuk Başlangıcı, Gözden Geçirilmiş, Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2001, s. 15; AKINTÜRK, Turgut (Editör: Neval OKAN), Hukuka Giriş, 7. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2007, s. 7; ESENER, Turhan, Hukuk Başlangıcı, 3. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul 2000, s. 7; BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan, Hukukun Temel Kavramları, 10. Basım, Dora Yayınları, Bursa 2014, s. 7; CANSEL, Erol / ÖZEL, Çağlar, Hukuk Başlangıcı - Hukukun Temel Kavramları ve Kurumlar, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 123; ANDAÇ, Faruk, Hukukun Temel Kavramları, Gözden Geçirilmiş Yenilenmiş 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2014, s. 7-8; ANAYURT, Ömer, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Gözden Geçirilmiş ve Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 28.

¹⁰ Timacheff, 'etik'in diğer iki ana dalını ise 'hukuk' ve 'gelenek' olarak tanımlamaktadır. Bkz. TIMACHEFF, Nicholas Sergejevitch, Introduction A la Sociologie Juridique, Version Français d'Après le Manuscrit Anglais, Editions A Pedone, Paris 1939, s. 143. Bkz. CAN, Cahit, Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri ve Genel Gelişim Çizgisi, Gözden Geçirilmiş Değiştirilmiş 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011, s. 156'dan naklen.

¹¹ Gözler, 'örf' kavramını "bilmek ve tanımak" olarak tanımlayıp, 'örf' kelimesinden türeyen 'maruf' kelimesinin "iyi görünen, tanınan şey" olduğunu dile getirmiştir. Bkz. GÖZLER, Kemal, Hukuka Giriş, 13. Baskı, Ekin Yayıncılık, Bursa 2016, s. 45; İslam hukukçusu Berki ise 'örf'ü, "aklıselimin iyi gördüğü şey" olarak tanımlamıştır (BERKİ, Ali Himmet, Hukuk Mantığı ve Tefsir, Güney Matbaacılık, Ankara 1948, s. 95. Bkz. GÖZLER, s. 45'ten naklen); Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'e göre 'örf', "Yasalarla belirlenmeyen, halkın kendiliğinden uyduğu gelenek"tir. Tanım için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.587bf4223f8c36.63645640.

¹² TIMACHEFF, s. 143. Bkz. CAN, s. 156'dan naklen.

¹³ KARAKOÇ, s. 91.

¹⁴ YÜKSEL, s. 10.

*ahlaki değerler bütünüdür*¹⁵. Özkes'e göre etik, "Ahlak felsefesidir. Ahlakın belirli bir alanda (özellikle meslek alanlarında) kurallaştırılmış, yükümlülüklerle dönüştürülmüş, daha somut halidir"¹⁶. Frankena'ya göre felsefenin bir dalı olan etik ya da ahlak felsefesi, "Ahlak yargıları, ahlak sorunları, ahlaklılık üzerine felsefi düşünmedir"¹⁷. Ulutaş ve Atabey'e göre etik, "Toplumsal anlam ve işlevlerinin yanında, aynı zamanda kişinin kendi iç dünyasındaki hesaplaşmayı da ifade eden ve şartlara ve başkalarına göre oluşan dinamik ve sürekli yeniden gözden geçirilen değerler ve referans sistemidir"¹⁸. Kuçuradi'ye göre etik, "Belirli bir grupta, belirli bir zamanda, kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde değerlendirmelerini ve eylemlerini belirlemeleri beklenen değerlendirme ve davranış normları sistemleridir. ... Başka bağlamlarda 'etik' sözcüğü, belirli bir yazılı normlar bütünü, bir grup insanın belirli amaçlarla oluşturduğu norm bütünlüğü anlamında kullanılıyor"¹⁹.

Öte yandan Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri'nde²⁰ de bir etik tanımı vardır. Buna göre etik, "Kişilere, kurumlara ve meslek mensuplarının davranışlarına rehberlik eden, iyiyi ve doğruyu belirlemede yardımcı olan kılavuz değerler, ilkeler ve standartlar bütünüdür".

Etik kavramının başka bir boyutu olan "Etik ilişki" ise, Kuçuradi'ye göre şöyle tanımlanmaktadır: "İnsanlar arası ilişki türlerinin bir tanesi ve en temelde olanı: belirli bütünlükte bir kişinin belirli bütünlükte başka bir kişiyle ya da en geniş anlamda insanlarla –yüz yüze geldiği veya gelmediği insanlarla-, değer sorunlarının söz konusu olduğu ilişkisidir"²¹.

Görüldüğü üzere, gerek öğretilerde gerekse mevzuat düzenlemelerinde etik kavramının birçok tanımı yer almaktadır. Söz konusu tanımların ortak özellikleri çalışmamızın amacına uygun düşecek şekilde göz önünde tutulduğunda; 'etik' kavramının / ilkelerin, "belirli bir meslek / faaliyet alanında çalışanların, mesleklerini ifa ederken uymaları gereken düzenleyici normlar olduğu" sonucu çıkarılabilir (Örneğin, bir hekimin görevini ifaya başlamadan önce ettiği, tıp alanındaki etik ilkelere uyma taahhüdü olarak da adlandırabileceğimiz Hipokrat Yemini'ne²² bağlı kalarak, kendisine gelen hastaları tedavi etmesi).

¹⁵ TUNCAY, s. 1-2.

¹⁶ ÖZEKES, Muhammet, "Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış", Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı, 18 Şubat 2009 Ankara, (Yargı Etiği), s. 2.

¹⁷ FRANKENA, William Klaas, Ethics, Prentice Hall, New Jersey Englewood Cliffs 1970, s. 5. Bkz. TEPE, Harun, Etik ve Metaetik, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 26'dan naklen.

¹⁸ ULUTAŞ / ATABEY, s. 5.

¹⁹ KUÇURADİ, Etik ve 'Etikler', s. 8.

²⁰ T. 22.10.2014, S. 62074.

²¹ KUÇURADİ, Ioanna, Etik, 6. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s. 3.

²² Hipokrat Yemini ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.bilgibirikimi.net/2012/05/03/>

Çalışmamızın bu başlığı altında 'etik' ile ilgili genel açıklamalar yapıp, çalışmanın çerçevesi çizilmeye çalışıldı. İlerleyen başlıkta ise, bir etik türü olan 'meslek etiği' üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

B. Bir Etik Türü Olarak Meslek Etiği

1. Meslek Etiği Hakkında Genel Açıklamalar

Etik, ifade edildiği gibi, "meslek gruplarında bulunan bir kavram veya davranış standardı"dır. Bu bağlamda, yukarıdaki tanımların bazılarında da vurgulandığı üzere, etik, daha ziyade belli bir faaliyet alanında veya meslek grubu içindeki davranış biçimleriyle ilgilidir. Meslek etiğinin uygulandığı bazı etik sahaları / türleri ise şöyledir: Tıpta etik, akademik etik, muhasebede etik, medyada etik, sporda etik, siyasette etik, ticaret hayatında etik vs. Tabii çalışmamızın inceleme konusunu oluşturan 'hukukta etik' kavramı da sayılan etik türlerine eklenmelidir²³. Ayrıca bu etik türlerine göre biraz daha spesifik olan biomedikal etik, çevre ve iş etiğini de göz ardı etmemek gerekir²⁴.

Genel bir tanımlama yapılacak olursa, meslek etiği, "meslekleri veya görevleri olan insanlara uygulanan davranış standartlarıdır"²⁵. Bu anlamda meslek etiğine göre, "bir mesleğe giren kişi, etik yükümlülükleri üzerine alır, ancak bu kişinin tavırları belirli bir standarda uyduğunda gerçekleştirilecek değerli iş ve hizmetler için toplum ona güvenir"²⁶. Etik yükümlülükleri / etik ilkeleri yerine getirmeyenler ise, toplumun güvenini kötüye kullanmış sayılırlar. Örneğin, doktorların hastalarının / avukatların müvekkillerinin özel hayatına saygı gösterme gibi ahlaki görevlerinin çok ötesinde, mesleki sırlarını koruma görevleri vardır. Bu gizliliği ihlal eden, mesleğinden dolayı edindiği sırları koruyamayan doktor / avukat, değerli bir görevi tehlikeye atmış olur ve toplumun (ve hastanın / müvekkilin) güvenini kötüye kullanmış olur²⁷.

hipokrat-yemini-nedir-hipokrat-yemini-ve-tarihcesi/ (Erişim Tarihi: 07.11.2017).

²³ TUNCA, s. 4.

²⁴ KUÇURADİ, Ioanna (Yayına Hazırlayan: Harun TEPE), "Felsefi Etik ve 'Meslek Etikleri'", Etik ve Meslek Etikleri, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2009, (s. 27-43), s. 34-39.

²⁵ RESNIK, David Benjamin (Çeviren: Vicdan MUTLU), Bilim Etiği, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2004, s. 32. Bkz. KARAKOÇ, s. 92'den naklen; Aarnio'ya göre ise, meslek etiği, belirli bir mesleğin uygulamasındaki ideal olanı belirleme amacındaki kurallardır. Bkz. AARNIO, Aulis, "Lawyers' Professional Ethics - Do They Exist?", Ratio Juris, Vol. 14, No. 1, Y. 2001, s. 2.

²⁶ RESNIK, s. 32. Bkz. KARAKOÇ, s. 92'den naklen.

²⁷ KARAKOÇ, s. 92; Avukatın ve doktorun bu tutumu normatif açıdan değerlendirilecek olursa, bu tutum; 1982 Anayasası'nın 20. maddesinde düzenlenen "Özel hayatın gizliliği"ne, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 23 vd. maddelerine, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136. ve 258. maddelerine, 01.08.1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 20., 21. ve 23. maddelerine (doktor açısından), 26.01.1971 tarihli Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları'nın 37. maddesine (avukat açısından) aykırılık teşkil etmektedir.

Buna ek olarak, bazı durumlarda, kişisel verilerin²⁸, kişilerin rızası olmaksızın üçüncü kişilerin eline geçmesi sorunu da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, avukatın, müvekkiline ait önemli bir bilgiyi - belgeyi²⁹ saklama ve bunu gerektiğinde sadece yargılama faaliyetinde kullanma gibi bir ödevi, yasal ve etik yükümlülüğü³⁰ olmasına rağmen; bunu ihlal edip, yasal yükümlülüklerle ve etik ilkelere aykırı davranmanın yanı sıra, müvekkilinin kişisel verilerinin rızası dışında³¹ paylaşılmasına³² sebebiyet verdiği durumlarla da karşılaşılabilir.

Öte yandan, meslek etiği ilkelerinin, mesleğini ifa edenlerin ihtiyaçlarından kaynaklandığı da söylenebilir. Mesleklerini ifa eden insanlar, görevleri esnasında karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla, davranışlarına bir ölçüt olsun diye ve onlara yön versin diye etik ilkeler / kodlar aramaktadırlar.

²⁸ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinde 'kişisel veri', "*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*" olarak tanımlanmıştır; Öte yandan, kişisel veri, bir kişiyle ilgili yahut kişiliğin fiziksel, duygusal, sosyal ve ekonomik boyutuna ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanabilir. Bkz. BAŞALP, Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara 2004, s. 22; Ayrıca, bir kişinin ikamet, emniyet ve kredi kartı bilgileri ile kişisel düşünce ve inançları ve hatta alışveriş alışkanlıklarına dair bilgiler de kişisel veri olarak sayılabilir. Bkz. AKSOY, Hüseyin Can, Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010, s. 1; Öğretide 'kişisel veri' hakkında birçok tanım bulunduğundan, bu kavramın kapsamının sınırları belirlenememiş değildir. Bkz. AKDAĞ, Hale, Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 7; Öğretide, 'kişisel veri'nin sınırlarının tam olarak çizilemeyeceği; ancak insana ait, bireyi tanımlayan her türlü bilginin kişisel veri olduğu dile getirilmiştir. Bkz. DÜLGER, Murat Volkan, "Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, Y. 2014, (s. 43-80), s. 43; Bu konudaki bir diğer husus ise, 'kişisel verilerin korunması' hususudur. Kişisel verilerin korunması (*protection of personal data*) hakkının temel işlevi, demokratik bir toplumda yaşayan ve kendi hür iradesiyle yaşantısını belirlemek isteyen kişinin ve bu kişiye ait kişisel verilerin korunmasıdır. Bkz. ŞİMŞEK, Oğuz, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 111.

²⁹ Örneğin, avukatın, müvekkiline ait kredi kartı bilgilerini elinde bulundurması.

³⁰ Yasal yükümlülük olarak, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 36. maddesi; etik yükümlülük olarak, Türkiye Barolar Birliği'nin 8-9 Ocak 1971 tarihli IV. Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 26 Ocak 1971 tarihli Türkiye Barolar Birliği Bülteni'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiş meslek kurallarının 37. maddesi esas alınabilir; Ayrıca, avukatın, müvekkilinin kişisel verilerini hukuka aykırı olarak başkasına vermesi, yayması 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 136. ve 137. maddelerinde düzenlenen suçlara konu olabilecektir; Türk Ceza Kanunu'nun 136 vd. maddeleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZBEK, Veli Özer / KANBUR, Mehmet Nihat / DOĞAN, Koray / BACAĞSIZ, Pınar / TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 555-574.

³¹ Hatta bazı durumlarda avukatlar, yükledikleri yargı göreviyle ilgili, müvekkilleri hakkında sahip oldukları bilgileri, müvekkillerinin rızası olsa bile, paylaşmamak adına tanıklıktan çekinebilirler. Bkz. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 46. maddesi.

³² Yukarıda örnekten devam edilecek olursa; müvekkilinin kredi kartı bilgilerine sahip olan avukatın, bu bilgileri yargılama faaliyeti dışında, müvekkilinin rızası olmaksızın, üçüncü kişilerle paylaşması.

Bu sebeple, akademisyenler, avukatlar, hakimler, savcılar, doktorlar, eczacılar, mühendisler, gazeteciler, arabulucular, uzlaştırmacılar, bilirkişiler vs. etik ilkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu gibi mesleklerde çalışanlar, içine düştükleri durumlarda yaptıklarını ve davranışlarını değerlendirmek ve ölçüt görevi görmesi için kurallara / ilkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Örneğin, bir doktorun; organ nakli, ötenazi, psikiyatri, genetik gibi alanlarda bir takım normların, etik ilkelerin geliştirilmesini talep ettiğine tanık olmaktadır³³.

Bu noktada hemen belirtilmelidir ki; farklı meslek gruplarında çalışanların, kendilerine özgü meslek etiği ilkelerinin bulunması veya bu ilkelerin geliştirilecek olması onların farklı bir iş ahlakları olduğu anlamına gelmemelidir. Zira onların etik ilkeleri, belli mesleki faaliyetlere yönelik olarak belirlenmiş ve genel ahlaki kabullerden yola çıkılarak oluşturulmuş yol gösteren, kılavuz ilkelerdir³⁴. Ancak şüphesiz ki, her meslek için geçerli olan etik ilkeler, bazı meslekler için daha fazla ön plandadır. Yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere, doktorların hastalarının sırlarını koruması büyük bir önem taşırken; hukuk alanındaki - hukuk alanıyla bağlantılı mesleklerden olan avukatlık, hakimlik, savcılık ve hatta arabuluculuk, uzlaştırmacılık, bilirkişilik mesleklerinde / müesseselerinde daha çok adaleti sağlama düşüncesi ve mesleki uzmanlık önem taşımaktadır. Bu etik ilkelerin / değerlerin hukuk alanındaki mesleklerde önemli olması, insanların yargılama faaliyetinden adalet beklentilerinin bulunmasının doğal bir sonucudur³⁵.

Diğer taraftan günümüzde, felsefenin bir alanı ve bilgisel bir alan olan etikten ziyade; moda olan ve gündemde bulunan meslek etiklerinin konuşulduğu bir gerçektir³⁶. Meslek etiklerinin günümüzde peşine düştükleri veya aradıkları şey, normlardır; ama özel türden normlardır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde değinilecek bu normlar; mesleklerini icra edenlerin hepsinin, her yerde kararlarını ve eylemlerini belirlemelerini bekler. Yani bu normlar; kişilerin sahip oldukları dünya görüşlerinden, kültürlerinden, ideolojilerinden, dinlerinden bağımsız olarak uygulanmaları beklenen normlardır³⁷.

2. Meslek Etiğinin İlkeleri / Özellikleri

Görevlerini ifa ettikleri kurumların / organizasyonların çalışanlarının; içinde buldukları toplumla uyum içinde olmak, sağlıklı ve güvene dayalı ilişkiler geliştirmek için sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerekir³⁸. Bu sebeple, kurum çalışanları belli başlı meslek etiği ilkelerine uymalıdır.

³³ YÜKSEL, s. 8.

³⁴ KUTLU, Hüseyin Ali, Meslek Etiği, Nobel Yayınları, Ankara 2011, s. 71.

³⁵ SARI, s. 42-43.

³⁶ KUÇURADİ, Etik ve 'Etikler', s. 7.

³⁷ KUÇURADİ, Etik ve 'Etikler', s. 7-8.

³⁸ SARI, s. 45.

Nitekim meslek etiği, kendi içinde, kurumlar (ve elbette kurum çalışanları) tarafından uyulması gereken ilkeler / özellikler barındıran bir kavramdır. Bu meslek etiği ilkeleri şöyledir:

- Meslek etiği, bireysel etiğe dayanır. Yani sağlam bir meslek etiği anlayışı; ancak sağlam bir bireysel ahlaki yapı üzerine kurulabilir³⁹.
- Meslek etiği, doğru sözlü olmayı gerektirir. Doğru sözlü olmaktan kasıt; ağız ile söylenenler değil, aynı zamanda davranışların da doğru olmasıdır. Örneğin, bir müteahhidin inşaatı ne zamana kadar bitireceğine dair taahhütte bulunurken karşılaşılabileceği olumsuz şartları da hesap etmesi ve buna göre karşı tarafa vaatte bulunması gerekir⁴⁰.
- Meslek etiği, dürüstlüğe dayanır⁴¹.
- Meslek etiği, namuslu olmayı gerektirir⁴².
- Meslek etiği, kurum içinde uygulandığı kadar kurum dışında da uygulanmalıdır. Etik ilkelere aykırı durum olarak, kurum içinde gerçekleşen ‘mobbing’⁴³ örnek olarak verilebilir. Kurum dışında gerçekleşen, kurumun dış çevresinde yer alan ve hizmet alan vatandaşlara etik tutum ve davranışların gösterilmemesi durumu da, etik ilkelere aykırı bir davranış olarak örnek verilebilir⁴⁴.
- Meslek etiği, değerler üzerine kurulur. Sorumluluk, hesap verilebilirlik, dürüstlük, şeffaflık ve uzmanlık bu değerlerdendir⁴⁵.
- Meslek etiği, misyon ve vizyon⁴⁶ gerektirir⁴⁷. Nitekim kurumların geleceğe dönük planlarının netliği arttıkça, meslek ahlakına uygun davranışların da aynı oranda artacağı söylenmelidir⁴⁸.

³⁹ SARI, s. 43.

⁴⁰ SARI, s. 43.

⁴¹ SARI, s. 43.

⁴² SARI, s. 43.

⁴³ Günümüzde kurumlarda yoğun bir şekilde yaşanan ‘mobbing’ önemli bir etik sorundur ve etik ilkelere aykırılıktır. Mobbing, bir ya da daha fazla kişi tarafından hedeflenmiş bir çalışana doğru sistematik bir yolla yöneltilen, düşmanca ve etik olmayan hareketleri içeren ve bir kurumda / organizasyonda / örgütte üstten asta, asttan üste ya da bir iş arkadaşından diğer iş arkadaşına yönelen bir etik sorundur ve etik ilkelere aykırılıktır. Bkz. SARI, s. 44.

⁴⁴ SARI, s. 44.

⁴⁵ SARI, s. 44.

⁴⁶ Misyon, bir kurumun varlık nedenidir. Vizyon ise, kurumun uzun dönemde gerçekleştirmeyi hedeflediği sonuçları ifade eder. Bkz. GÜNEY, Salih, Açıklamalı Yönetim - Organizasyon ve Örgütsel Davranış Terimleri Sözlüğü, Siyasal Kitabevi, Ankara 2004, s. 256.

⁴⁷ SARI, s. 45.

⁴⁸ KUTLU, s. 82.

Kurum çalışanlarının, ifa ettikleri mesleğin genel hatları yukarıda çizilen meslek etiği ilkelerini çiğnememek için bunlara uymaları son derece önemli ve gereklidir.

Ayrıca kurumlar açısından belirtilmelidir ki, toplumla çatışan, topluma karşı olan sorumluluklarını önemsemeyen, toplumsal değerlere ve etik anlayışa uygun davranmayan kurumların uzun dönemde başarılı olma şansları bulunmamaktadır⁴⁹.

3. Meslek Etiğine Aykırı Davranmanın Sonuçları

Meslek etiği ilkelerine / özelliklerine, yani genel olarak meslek etiğine aykırı davranmanın kurumların / organizasyonların / örgütlerin çalışanları üzerinde ciddi etkileri ortaya çıkmaktadır. Meslek etiği ilkelerine aykırı davranmanın, kurum çalışanları üzerindeki belli başlı olumsuz sonuçları şunlardır⁵⁰:

- Kurumsal strese yol açması⁵¹.
- Etik dışı davranışın bireysel tükenmişlik ve özgüvenin yitirilmesine yol açması⁵².
- Kurumsal bağlılığın ve sadakatin azalması⁵³.
- 'Mobbing'e neden olması⁵⁴.
- Kurum itibarının azalması veya tümden yok olması⁵⁵.
- Çalışanlar tarafından iş kalitesine önem verilmemesi sonucunda, kalitesiz hizmet sunulması⁵⁶.

4. Meslek Etiğine Aykırı Davranışları

Yaptırıma Bağlayan Kurullardan Bazıları

Etik kavramı, insanların meslek hayatlarında, eylemlerinde, davranışlarında, siyasette ve devlet idaresinde o kadar önemli bir konumdadır ki, birçok alanda etik kurulları kurulmuştur. Ve bu kurullar, meslek etiğine aykırı hareket edenleri yaptırıma bağlama yetkisine sahiptirler. Söz konusu kurullardan bazıları şöyledir: Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, üniversitelerde

⁴⁹ BARUTÇUGİL, İsmet, Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2004, s. 220.

⁵⁰ SARI, s. 46.

⁵¹ SARI, s. 46-47.

⁵² SARI, s. 47-48.

⁵³ SARI, s. 48.

⁵⁴ SARI, s. 48-49.

⁵⁵ SARI, s. 49.

⁵⁶ SARI, s. 50.

kurulan bilimsel araştırma etik kurulları, Türkiye Futbol Federasyonu Etik Kurulu, Medya Etik Konseyi, Basın Konseyi, Toplumsal Etik Derneği vs⁵⁷. Bu kurullara, avukatlar açısından, baroların disiplin kurulları ve Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu; hakimler - savcılar açısından, Hakimler ve Savcılar Kurulu; arabulucular açısından, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı; uzlaştırmacılar açısından, görev yaptıkları yerin Cumhuriyet başsavcılığı; bilirkişiler açısından, bilirkişilik bölge kurulları örnek olarak gösterilebilir.

II. ETİK - HUKUK ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. Bir Meslek Etiği Olarak Hukukçu Etiği

1. Kavram Hakkında Farklı Yaklaşımlar

‘Hukukçu etiği’ kavramını tanımlamadan ve kavram hakkında açıklamalar yapmadan evvel, söz konusu kavramın öğretilerdeki farklı kullanımına dikkat çekmek gerekir. Nitekim öğretilerde, ‘hukukçu etiği’nin yanı sıra ‘hukuk etiği’, ‘yargı etiği’, ‘hukuksal etik’, ‘adalet meslek etiği’ gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Anılan kavramlar, belli başlı ortak noktalar taşıyor olsalar da, çalışmada, ‘hukukçu etiği’ kavramının kullanımı tercih edilmiştir. Bu tercih, Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ’un makalesinde dile getirdiği bir sorunun neticesinde olmuştur. Nitekim Karakoç, *“Bugün genel olarak etik, daha çok meslek etiği anlamında kullanılmaktadır. Etik, gerçekten sadece ve yalnızca meslek etiği ile sınırlandırılacak bir inceleme konusu mudur? Kaldı ki, bu kullanım çerçevesinde de acaba, hukuk etiği, tıp etiğinden mi, yoksa hukukçu etiği ve hekim / tabip etiğinden mi söz etmek gerekir?”*⁵⁸ diyerek, aslında belirli meslek etiklerinden ziyade, o mesleklerde görevlerini ifa edenlerin etiğinden bahsedilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Gerçekten de, belirli bir meslek sahasının etiğinden bahsetmektense, o mesleği ifa edenlerin etiğinden bahsedilmesinin daha yerinde olduğu dile getirilebilir. Bu bağlamda, denilebilir ki; etik ilkeler, görevlerini ifa edenlerin uymaları gereken ilkelere dir. Sayılan sebeplerle, çalışmanın ilerleyen aşamalarında, ‘hukukçu etiği’ kavramı kullanılacaktır; ancak bu yapılırken, diğer kavramlar göz ardı edilmeyecek ve uygun düştüğü ölçüde birbirinin yerine kullanılacaktır.

⁵⁷ TUNCAI, s. 10.

⁵⁸ KARAKOÇ, s. 91.

2. Hukukçu Etiği Hakkında Genel Açıklamalar

Tuncay'agöre hukuketiği, "Hukukrallarının konmasında, uygulanmasında, denetlenmesinde hukukun üstünlüğünün ve adaletin sağlanmasına yarayan ahlaki değerler bütünüdür"⁵⁹. Hukuk etiği kavramı; adalet ve eşitlik ilkelerini, insan haklarını, ahlak ve hukukun üstünlüğünü, dürüstlük kuralını içine alır. Bu sebeple, hukuksal etik, olması gerekeni amaçlar ve ileriye yöneliktir⁶⁰. Bu konuda Hirsch de benzer bir yaklaşım sergileyerek; hukuk etiğinin, dünü, bugünü ve yarını kapsayan değerler bütünü olduğunu dile getirmiştir⁶¹.

Görüldüğü gibi, öğretilerde çeşitli 'hukuk(çu) etiği' tanımları mevcuttur. Bu tanımlardan ve etik kavramıyla ilgili tanımlardan yola çıkılarak, hukukçu etiği kavramı, "hukukla ilgili bir meslek / faaliyet alanında çalışanların, mesleklerini ifa ederken düzenleyici normlara uygun davranmaları ve hukukun üstünlüğünü sağlamaya yönelik değerler bütünü" olarak tanımlanabilir.

Hukukla etik arasındaki temel ilişkiyi kurmayı amaçlayan esas değerler 'adalet' olduğu söylenebilir. Nitekim Uygur'a göre, *bir meslek etiği olarak hukuk etiği, temel bir değer olan adaletle ilgilidir. Zira, hukukun nihai amacı adalet, hukuk uygulamasının nihai amacı da adil sonuçlara ulaşmak ise, bu bağlamda bu meslekle uğraşanların (temelde avukatların / hakimlerin / savcılarının), yani kendisini hukukçu diye nitelendirdiğimiz kişilerin, adil insanlardan oluşması lazım*⁶². Dolayısıyla, ancak içinde adalet duygusunu taşıyan hukukçular, hukukçu etiğinin gereklerini yerine getirebilirler. Özekes ise, "Etik değerleri koruyamayan bir hukukçu kendini koruyamaz, kendini koruyamayan hukukçunun adaleti koruması mümkün değildir. Adalet korunamayınca toplum düzeni de korunamaz"⁶³ diyerek 'etik değerler / ilkeler / özellikler', 'adalet', 'toplum düzeni' arasındaki sıkı ilişkiyi vurgulamıştır.

3. Hukukçu Etiğinin İlkeleri / Özellikleri

Hukuksal etik; her zaman, her yerde, tüm insanları bağlayan, insanlardan kendisine saygı göstermesini ve kendisine uymalarını bekleyen ilkelere / özelliklere sahiptir⁶⁴. Öte yandan bu ilkeler, görevini ifa eden hukuk insanlarının uymaları gereken, bu yönüyle hukukçu etiğinin de bir yönünü oluşturan ilkelerdir. Bu ilkeler şöyledir:

⁵⁹ TUNCAY, s. 20-21.

⁶⁰ TUNCAY, s. 21.

⁶¹ HIRSCH, Ernst Eduard (Uyarlayan: Selçuk Baran VEZİROĞLU), Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri, 3. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2001, s. 145.

⁶² UYGUR, Gülriz, "Hukuk Etiğine Giriş", http://www.bahum.gov.tr/bahumetik/kose_yazileri/makale_bilimsel_yazi/1_makale.htm (Erişim Tarihi: 07.11.2017).

⁶³ ÖZEKES, Yargı Etiği, s. 9.

⁶⁴ TUNCAY, s. 21.

- Bütün zamanlara cevap vererek evrensel olma⁶⁵.
- İnsan hakları, demokrasi, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü, eşitlik ilkesi, adalet kavramı, hakkaniyet ilkesi, dürüstlük ilkesi gibi temel hukuk ilkelerini içermeye⁶⁶.
- Hak ve özgürlükleri gerçekleştirmeyi amaç edinme⁶⁷.
- Olması gerekeni amaç edinme⁶⁸.
- Hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi amaç edinme⁶⁹.
- Tüm insanların etik değerlere uymasını bekleme, isteme ve bu sebeple, bağlayıcı olma⁷⁰.

4. Hukukçu Etiğinin Uygulama Alanları

Hukuk etiği, hukuk öğrenimi başta olmak üzere, kural koymada, uygulamada, yargılamada uygulama alanı bulmaktadır⁷¹. Hukuk etiğinin ve dolayısıyla hukukçu etiğinin belli başlı uygulama alanları bulunmaktadır. Bunları kısaca dört başlık altında ele alacak olursak şöyle sıralayabiliriz:

Kural koyma: Anayasa ve / veya kanun yapılırken partilerin çıkarları değil; ülke çıkarlarının gözetilmesi, insanlara karşı ayırım yapılmaması, hukuk devleti ilkesine bağlı kalınması, temel hak ve özgürlüklere saygı duyulması, kişilere ya da belli gruplara / zümrelere yönelik kanun çıkarılmaması kanun koyucudan beklenir. Bu bağlamda, kişiye ya da belirli bir olaya yönelik kanun çıkarmak etiğe aykırıdır. Zira kanunlar, toplumun genel menfaatine yönelik yapılmalı ve objektif olmalıdırlar⁷².

⁶⁵ TUNCAY, s. 22.

⁶⁶ TUNCAY, s. 22.

⁶⁷ TUNCAY, s. 22.

⁶⁸ TUNCAY, s. 22.

⁶⁹ TUNCAY, s. 22; Ayrıca bu konuda ceza hukuku duayeni Prof. Dr. Faruk EREM'in sözlerini hatırlamakta yarar vardır. Erem'e göre, "Hukuka bağlı devlet terimi kanunlara bağlı devlet anlamında anılırsa ona hukuk devleti demek güçtür. Gerçek hukuk devleti hukukun üstünlüğünü kabul eden devlettir. Hukukun kanundan da üstün olduğunu kabul etmek gerekir. Eğer kanunlardan öteye hukukun ne dediğini (jurisdictio) ortaya koymak olanağı yoksa hukukçunun görevi anlamsızlaşır. Kanunun metni onu tabedecek olan matbaacıyı bağlar. Hukukun üstünlüğünü savunmaktan yoksun hukukçu kanun adamıdır, fakat gerçek hukukçu değildir". Bkz. KIZIL, Neşe, Hukuk ve Edebiyat, Legal Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 275.

⁷⁰ TUNCAY, s. 22.

⁷¹ ATAMAN, Zeynep Pelin, Avukatlar İçin El Kitabı I - Savunma Etiği, Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ankara 2014, s. 14.

⁷² TUNCAY, s. 23.

Uygulama: Devletin ve dolayısıyla idarenin yöneticilerinin hukuk kurallarını uygularken insanlara tarafsız, adil ve objektif davranmaları ve insanlar arasında keyfi ayırım yapmamaları gereklidir⁷³.

Yargılama: Bu alan, daha ziyade hukukçu etiğinin ilkelerinin uygulanması gereken bir alandır. Yargılama faaliyetinin gerçekleştirilmesinde⁷⁴ avukatlar, hakimler, savcılar, arabulucular, uzlaştırmacılar, bilirkişiler etik ilkelere uygun davranmalıdırlar. Bu kişilerin, hukukçu kimliklerini ve / veya hukuk bilgilerini, ahlaki değerlerle birleştirerek görevlerini ifa etmeleri gerekir⁷⁵.

Hukuk öğrenimi: Hukuk öğreniminde en temel amaç olan ‘adalet’ kavramı ve ‘hukukun etik değeri’; hukukun özü olduğu kadar, hukuk öğreniminin de özünü oluşturmaktadır⁷⁶. Bu bağlamda, hukuk öğrenimi sırasında ve avukatlık, hakimlik, savcılık stajı gibi mesleki stajlarda hukuksal etiğe önem verilmeli⁷⁷; hukukçuların, hukukçu etiği üzerine daha fazla eğilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, son zamanlarda hızla gelişen müesseseler olan arabuluculuk, uzlaştırmacılık ve bilirkişilik alanlarına kabulden önce düzenlenen eğitimlerde de, hukuk(çu) etiği ilkelerine gereken önem verilmelidir. Bu sebeple, örneğin, bir uzlaştırmacıya; uzlaştırma görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirmesi, uzlaştırmacının taraflarına eşit fırsatlar sunması, taraflara nazik ve saygılı davranması, şüpheli ya da sanık hakkında önyargılı olmaması, taraflar arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapmaması, itibar ve güven sarsıcı davranışlarda bulunmaması gerektiğiyle ilgili etik ilkeler⁷⁸ öğretilmelidir.

B. Genel Olarak Etik - Hukuk İlişkisi

Bu konuda, ilk olarak üzerinde durulması gereken nokta, etik ve hukuk arasında kuvvetli bağların bulunduğuudur. Gerçekten de hem hukukun, hem de etiğın en önemli konuları hak, adalet, özgürlük, eşitlik, insan onuru gibi değerlerdir. Etiğın temelini oluşturan bu değerler, hukuk sayesinde toplumsal yaşamda uygulama alanı bularak pozitif hukuk kuralı haline gelebilmektedir. Bu sebeple denilebilir ki, bu değerler, etik ve hukukun etkileşimine neden olmakta ve etik ile hukukun kesişim noktası içinde yer almaktadırlar⁷⁹. Yine yukarıda bahsettiğimiz üzere, Timacheff’in ‘etik’ kavramını üç ana dala

⁷³ TUNCAY, s. 23.

⁷⁴ Yargılama faaliyetinin gerçekleştirilmesine 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 30., 32., 34., 151. ve 152. maddeleri örnek verilebilir.

⁷⁵ TUNCAY, s. 23-24.

⁷⁶ TUNCAY, s. 24.

⁷⁷ TUNCAY, s. 25.

⁷⁸ Uzlaştırmacılar hakkındaki etik ilkelerle ilgili ayrıntılı düzenlemeler için bkz. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği’nin (R.G., T. 05.08.2017, S. 30145) 6. maddesi.

⁷⁹ TOPAKKAYA, Arslan, Hukuk ve Adalet, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2010, s. 161, 163, 170.

ayırıldığını ve bu dallardan birinin de 'buyurucu - etik' yani 'hukuk' olduğunu gözlemlemek mümkündür⁸⁰.

Ayrıca hukuk kuralları, insan yaşamının kutsallığı ve kişinin maddi, manevi bütünlüğünün korunması gibi ilkelere dayanır. Bu sebeple, etik ve hukuk arasında çoğu zaman bir örtüşme meydana gelmektedir. Hatta etik ilkelerin çoğu, zamanla hukuk kuralı haline gelmiştir⁸¹. Örneğin, geçmişte yasal düzenlemelere konu olmayan tüketici hukuku, sosyal güvenlik hukuku gibi alanlarda yaptırıma tabi tutulan davranışlar, önceden etiğe aykırı bulduklarından dolayı yasaklanmışlardır. Yani, etik kurallar normatif düzenlemeler haline getirilmişlerdir⁸².

Bazen etik ilkeler ile hukuk kurallarının iç içe oluşundan söz edilebilmekte, aralarındaki benzeşmenin adeta bir kaynaşma boyutunda, bir potada erimesiyle sonuçlandığı görülmektedir⁸³. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında, etik ile hukuk arasındaki benzerliklere daha detaylı değinilerek, bu iki kavramın iç içe olması hususu üzerinde durulacaktır.

Üzerinde durulması gereken ikinci nokta ise, etik ilkeler ile hukuk kurallarının her zaman birbiriyle örtüşmediğidir. Bazen etik ve hukuk kendi içinde çelişkiler taşımaktadır. Mevzuata uygun olduğu halde, etiğe aykırı durumlar olabilir. Örneğin, bir siyasetçinin oy kullanmak için tutamayacağı vaatlerde bulunmasının etik olmadığı ve etik ilkelere aykırı olduğu söylenebilir; ancak bu davranışın hukuk kurallarından oluşan mevzuata aykırı olduğu söylenemez⁸⁴. Çalışmamızın ilerleyen aşamalarında, etik ile hukuk arasındaki farklılıklara daha detaylı değinilecektir.

C. Etik - Hukuk İlişkisindeki Benzerlikler ve Farklılıklar

Yukarıda belirtildiği gibi, etik ve hukuk ilişkisinde birçok benzerlik ve farklılık bulunmaktadır. Çalışmamızın bu aşamasında da söz konusu benzerliklere ve farklılıklara değinilmeye çalışılacaktır.

⁸⁰ Bkz. TIMACHEFF, s. 143. Bkz. CAN, s. 156'dan naklen.

⁸¹ TREVINO, Linda / NELSON, Katherine, Managing Business Ethics - Straight Talk About How to Do It Right, 4th Edition, Wiley & Sons, USA 2007, s. 17. Bkz. SARI, s. 25'ten naklen.

⁸² SARI, s. 25.

⁸³ ÇALIŞIR, s. 10; Bu konuda 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 62 vd. maddelerinde düzenlenen, disiplin cezalarının, etik ilkelerin hukuk kurallarına dönüşmüş hali olduğu söylenebilir.

⁸⁴ TREVINO / NELSON, s. 17. Bkz. SARI, s. 25'ten naklen.

Etik ilkeler ile hukuk kurallarının benzerliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Etik ilkeler de hukuk kuralları da insan eylemlerini konu almaktadırlar⁸⁵.
- Etik ilkeler de hukuk kuralları da insan eylemlerine sınırlama getirmektedirler⁸⁶.
- Hem etik ilkeler hem de hukuk kuralları bazen yazılı; bazen ise, yazısız olan normlardır⁸⁷.
- Etik ilkeler ile hukuk kuralları bazen birbirini tamamlamaktadırlar⁸⁸. Ve hatta etik, hukukun dayanağını oluşturmaktadır; hukukun oluşumuna ve gelişimine yön vermektedir⁸⁹.

Etik ilkeler ile hukuk kurallarının farklılıklarını ise, şöyle sıralamamız mümkündür:

- Etik, davranış standartlarının neler olduğunun ya da olması gerektiğinin belirlenmesi aşamasını; hukuk ise, toplumun huzur ve güven içinde yaşamasının teminatını oluşturur⁹⁰.
- Etik, ilkeler çerçevesinde 'ne yapılması gerektiği'ni ortaya koyarken; hukuk, kurallar çerçevesinde 'ne yapılabileceği'ni ortaya koymaktadır⁹¹.
- Etik ilkeler, insan fiillerine ve davranışlarına bir sınırlama getirmekle birlikte, bu ilkelere aykırı davranılması halinde, hukuki anlamda bir yaptırım uygulayamamaktadırlar. Hukuk kuralları ise, hukuk kurallarına aykırı davranılması halinde yaptırım uygulayabilmektedirler⁹².
- Etik ilkeler, genellikle yazılı olmayan normlardır. Hukuk kuralları ise, çoğunlukla yazılıdır⁹³.

⁸⁵ KARAKOÇ, s. 93; Etik ilkeler ile hukuk kurallarının insan eylemlerini, insan ilişkilerini konu alması hususunu Mengüşoğlu, "Nasıl etik alanında, insanların eylem ve yapıp etmelerini, ilişkilerini yöneten ilkeler, değerler varsa, bir 'topluluk' içinde yaşayan insanların eylemlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini yönetip düzenleyen ilkeler ve bu ilkelere dayanılarak konulan kural ve yasalar vardır ..." diyerek belirtmiştir. Bkz. MENGÜŞOĞLU, Takiyettin, Felsefeye Giriş, 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 1983, s. 288.

⁸⁶ KARAKOÇ, s. 93.

⁸⁷ KARAKOÇ, s. 93.

⁸⁸ KARAKOÇ, s. 94; Hatta bu durumu destekleyen bir görüşe göre, etik ilkelere türetilen ya da onlara uygun düşen meşru normlar olmaksızın, hukuk kuralları iyi kurallar olamazlar. Bkz. DAVRAN, Zeynep (Yayına Hazırlayan: Harun TEPE), Etik ve Meslek Etikleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 140-141; Bir başka görüşe göre ise, etik ilkelere arındırılan bir hukuk (kuralı), başarı sağlamakta güçlük çeker. Bkz. GÜRBÜZ, Ahmet, Hukuk ve Meşruluk, Beta Yayıncılık, İstanbul 2004, (Hukuk ve Meşruluk), s. 27.

⁸⁹ GÜRBÜZ, Hukuk ve Meşruluk, s. 40.

⁹⁰ KARAKOÇ, s. 94.

⁹¹ KARAKOÇ, s. 93.

⁹² KARAKOÇ, s. 93.

⁹³ KARAKOÇ, s. 93.

- Etik ilkeler, bireylerin kendi kendilerini kontrol ederek, iyi ve doğru davranmalarını sağlamayı amaç edinirler. Hukuk kuralları ise, bireylerin başka bireylerle arasındaki ilişkilerini düzenler, bireyin fiilleri sonucunda başka bireylerin zarar görmesini engellemeyi amaç edinirler⁹⁴.
- Etik ilkelerin kaynağı, devlet olabileceği gibi, çeşitli meslek kuruluşları da olabilir. Hukuk kurallarının kaynağının ise, tartışmalı olmakla birlikte, devlet olduğu kabul edilmektedir⁹⁵.
- Etiğe aykırı davranışlarda bulunan kişiler, davranışları aynı zamanda kanunlara da aykırı olmadığı sürece, para cezası ya da hapis cezası ile cezalandırılmazlar. Ancak hukuk kurallarının ihlal edilmesi durumunda, ihlal eden kişilere para cezası, hapis cezası ve hatta bazı ülkelerde idam cezası verilmektedir⁹⁶.

Ç. Etik - Hukuk İlişisini Ele Alan

Normatif Düzenlemelerden Bazıları

Etik ve hukuk ilişkisini ele alan normatif düzenlemeler dağınık bir şekilde çeşitli uluslararası ilkelere, kurallarda, tavsiye kararlarında, şartlarda, sözleşmelerde, ulusal anayasalarda, kanunlarda, kanun hükmünde kararnemelerde, yönetmeliklerde, genelgede, ilkelere yer almaktadırlar. Çalışmanın bu aşamasında, bahsedilen normatif düzenlemelerin (Türk Hukuku'nu ilgilendirdiği ölçüde) bazılarında bahsedilmeye çalışılacaktır.

1. Ulusal Normatif Düzenlemelerden Bazıları

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren Anayasamızın ilgili hükümleri ve kanunlardan bazıları: 1982 Anayasası'nın 10., 129., 137., 138., 140. maddeleri, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, 832 sayılı Sayıştay Kanunu, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004 sayılı İcra İflas Kanunu, 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşlere Dair Kanun, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Kanunu, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu.

⁹⁴ KARAKOÇ, s. 93.

⁹⁵ KARAKOÇ, s. 93.

⁹⁶ KARAKOÇ, s. 94.

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren yönetmeliklerden bazıları: Kamu Görevlileri Etik Davranış ilkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik⁹⁷, Sayıştay Denetçilerinin Mesleki Etik Kurallarına İlişkin Usul ve Esaslar⁹⁸, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği⁹⁹, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği¹⁰⁰, Bilirkişilik Yönetmeliği¹⁰¹.

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren genelge: Adalet Bakanlığı'nın "Etik Sözleşme" konulu genelgesi¹⁰².

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren meslek kuralları: Türkiye Barolar Birliği Meslek Kuralları¹⁰³.

2. Uluslararası Normatif Düzenlemelerden Bazıları

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren ve Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler: Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi¹⁰⁴, Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi¹⁰⁵.

Etik ile hukuk ilişkisine yer veren çeşitli uluslararası belgeler: 2003/43 sayılı Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkeleri¹⁰⁶, Hakimlerin Rolü,

⁹⁷ R.G., T. 13.04.2005, S. 25785.

⁹⁸ R.G., T. 17.12.2011, S. 28145.

⁹⁹ R.G., T. 26.01.2013, S. 28540.

¹⁰⁰ R.G., T. 05.08.2017, S. 30145.

¹⁰¹ R.G., T. 03.08.2017, S. 30143.

¹⁰² T. 01.01.2006, S. B.03.0.PER.0.00.00.03/010.06.02/7.

¹⁰³ Türkiye Barolar Birliği'nin 8-9 Ocak 1971 tarihli IV. Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 26 Ocak 1971 tarihli Türkiye Barolar Birliği Bülteni'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir; Buna ilişkin, TBB'nin, T. 18.05.2013, E. 2012/749, K. 2013/326 sayılı disiplin kararında, *Baro tarafından görevlendirme yapılmadıkça avukatın zorunlu müdafilik görevini üstlenmesi ve bununla ilgili ücrete hak kazanması disiplini cezasını gerektirir. Şikayetli avukatın Cumhuriyet Savcısının sözlü ricası veya ısrarı üzerine olsa dahi, yasal zorunluluk olan baro tarafından görevlendirme yapılmadıkça zorunlu müdafilik görevini üstlenmesinin ve bununla ilgili ücrete hak kazanmasının 1136 sayılı Avukatlık Kanunu md. 34'e ve 136/2'ye; TBB Meslek Kuralları md. 5 ve 11'e aykırı olduğu* karara bağlanmıştır. Karar için bkz. <http://www.barobirlik.org.tr/DisiplinKarari469.tbb> (Erişim Tarihi: 12.10.2017).

¹⁰⁴ 31.10.2013 tarihinde New York'ta imzaya açılan ve 14.12.2005 tarihinde yürürlüğe giren Sözleşme'nin, 5506 sayılı Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'la, 18.05.2006 tarihinde onaylanması uygun bulunmuştur. 02.10.2006 tarihli, 26307 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁰⁵ Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 27.01.1999 tarihinde imzaya açılan Sözleşme, Türkiye tarafından 27.09.2001 tarihinde Strazburg'da imzalanmıştır. Sözleşme'nin 5065 sayılı Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'la, 14.01.2004 tarihinde onaylanması uygun bulunmuştur. 02.03.2004 tarihli, 25390 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁰⁶ 1-) Bu ilkeler, Birleşmiş Milletler'in 2000 yılı Nisan ayında Viyana'da gerçekleştirilen ilk toplantısından sonra Şubat 2001 tarihinde Hindistan'ın Bangalor şehrinde gerçekleştirilen ikinci toplantıda, Yargısal Tutarlılığın Kuvvetlendirilmesi Hakkındaki Yargı Grubu tarafından taslak olarak kabul edilmiştir.

Etkinliği ve Bağımsızlığı Konusunda Avrupa Konseyi Üye Devlet Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı [R(94)12]¹⁰⁷, Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri¹⁰⁸, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezai Adalet Sisteminde Savcılığın Rolü İle İlgili Üye Devletlere Sunduğu Tavsiye Kararı Rec(2000)19¹⁰⁹, Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları (Budapeşte İlkeleri)¹¹⁰, Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler (Havana Kuralları)¹¹¹, Evrensel Hakimler Şartı¹¹², Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı¹¹³.

2-) 25-26 2002 Kasım tarihlerinde Lahey Barış Sarayında yapılan Adalet Başkanları Yuvarlak Masa Toplantısında, Yargısal Tutarlılığın Kuvvetlendirilmesi Hakkındaki Yargı Grubu tarafından ilk taslak gözden geçirilmiş ve taslak üzerinde anlaşma sağlanmıştır.

3-) Bangalor İlkeleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul edilmiştir.

4-) Avrupa Konseyi'nin Avrupa Hakimleri Danışma Komitesi de bu ilkeleri, 13 Kasım 2000 tarihli oturumunda (ilkeler henüz BM tarafından onaylanmadan) Bakanlar Komitesi'ne bu konuda tavsiye kararı vaz'etmek üzere önermiştir.

Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, ülkemizde Hakimler ve Savcılar (Yüksek Kurulu'nun 28.06.2006 tarihli ve 315 sayılı kararı ile hakim ve savcılara tavsiye edilmiş ve yargı teşkilatına duyurulmuştur.

¹⁰⁷ Bakanlar Komitesi'nin 13.10.1994 tarihli 518. toplantısında kabul edilmiştir.

¹⁰⁸ Birleşmiş Milletler 7. Suç Sorunları Kongresi, 28 Ağustos - 6 Eylül 1985 tarihleri arasında Milano'da yaptığı toplantıda, "Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri" başlığı altında bir kurallar dizisi kabul etmiştir. Söz konusu kurallar, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 13 Aralık 1985 tarih ve 40/146 sayılı kararıyla onaylanmış ve Genel Kurul, üye devletleri milli mevzuatları ve uygulamalarında bu kurallara uymaya ve Genel Sekreteri 5 yılda bir uygulama sonuçları hakkında rapor vermeye davet etmiştir.

¹⁰⁹ 06.10.2000 tarihinde düzenlenen Bakan Yardımcılarının 724. toplantısında Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir.

¹¹⁰ 31.05.2005 tarihinde, Budapeşte'de Avrupa Savcılar Konferansı'nda kabul edilmiştir. Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa Esasları (Budapeşte İlkeleri), Hakimler ve Savcılar (Yüksek Kurulu'nun 10.10.2006 tarihli ve 424 sayılı kararı ile benimsenmiş ve yargı teşkilatına duyurulmuştur.

¹¹¹ 27 Ağustos - 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana'da toplanan Suçların Önlenmesine ve Suçların İslahı Üzerine Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiştir.

¹¹² Evrensel Hakimler Şartı'nın önsözünden: "*Dünyanın her yerinden gelen hakimler bu Şartı hazırlamak için çalıştılar. Bu metin onların çalışmasının sonucudur ve Uluslararası Hakimler Örgütü tarafından asgari kurallar olarak onaylanmıştır. Bu metin, Tayvan'da 17 Kasım 1999 tarihinde gerçekleştirilmiş olan Uluslararası Hakimler Örgütü'nün Merkezi Konseyi'nin toplantısına katılan delegelerin oybirliğiyle kabul edilmiştir.*"

¹¹³ 08 - 10 Temmuz 1998 tarihinde, Strazburg'da kabul edilmiştir.

SONUÇ

Etik ve hukuk arasındaki ilişkinin irdelenmeye çalışıldığı çalışmanın sonucunda görülmektedir ki; her iki kavramın, benzer yanlarının yanı sıra farklılıkları da mevcuttur. Ayrıca, zamanla bu iki kavramın birbiriyle iç içe geçtiği ve kimi zaman da bir etik ilkesinin bir hukuk kuralına dönüştüğü görülebilmektedir. Nitekim her iki kavram da belli ölçüde, insanların fiillerini ve davranışlarını düzenleme gayesindedir; insanların yaşantılarında tek başlarına değil, bir topluluk olarak yaşamaya gereksinim duyması ve bunun için var olması da yine her iki kavramın mevcudiyetinin önemine işaret etmektedir.

Öte yandan, her ne kadar isimleri farklı olsa da, ortak konuları hukuk alanındaki meslek etiği ilkeleri olduğundan, 'hukukçu etiği', 'hukuk etiği', 'hukuksal etik', 'yargı etiği', 'adalet meslek etiği' kavramlarına normatif, etik, sosyolojik ve mesleki açıdan gereken önem verilmelidir. Çünkü anılan bu kavramlar, hukuk alanında belli görevleri ifa eden hukukçuların uyması gereken meslek etiği ilkelerini kapsamaktadır. Ancak bu etik ilkelere (ve elbette hukuk kurallarına) uyulduğu takdirde, sağlıklı bir çalışma ortamına erişilebilir ve hukukçulardan çeşitli hukuksal talepleri olan insanların da böylece hak kayıpları engellenmiş olur. Örneğin, meslek etiği ilkelerine uygun davranan bir avukat tarafından vekilliği üstlenilen kişinin, elinde bulunan kendine dair önemli bilgilerin - belgelerin, avukatı tarafından biliniyor olması ve bu bilgilerin - belgelerin avukatı tarafından üçüncü kişilerin öğrenemeyeceği, sadece yargılama faaliyetine hizmet edecek şekilde saklanması / kullanılması müvekkilin hak kaybına uğramasını engelleyecektir ve aynı zamanda kişisel verilerinin korunması da sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak denilebilir ki, toplum düzeninin sağlanmasında herkesin uyması gereken hukuk kuralları ne kadar önemliyse; belirli bir meslek alanındaki (özel olarak ise, hukuk alanındaki) düzgün ve doğru davranma standartları olan etik ilkeler de o kadar önemlidir. Zira her iki kavram bir araya geldiğinde; toplum bireylerinin daha kaliteli hizmet almalarının, hak kaybına uğramamalarının ve meslek gruplarının kalıcı düzeninin, doğruluğunun, iyiliğinin, mutluluğunun, refahının esaslı bir şekilde sağlanacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AARNIO, Aulis, "Lawyers' Professional Ethics - Do They Exist?", Ratio Juris, Vol. 14, No. 1, Y. 2001.
- AKDAĞ, Hale, Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- AKINTÜRK, Turgut (Editör: Neval OKAN), Hukuka Giriş, 7. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2007.
- AKSOY, Hüseyin Can, Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010.
- ANAYURT, Ömer, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Gözden Geçirilmiş ve Mevzuat Değişikliklerine Göre Güncellenmiş 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.
- ANDAÇ, Faruk, Hukukun Temel Kavramları, Gözden Geçirilmiş Yenilenmiş 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2014.
- ARAL, Vecdi, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1985.
- ATAMAN, Zeynep Pelin, Avukatlar İçin El Kitabı I - Savunma Etiği, Türk Ceza Adalet Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ankara 2014.
- ATAY, Cevdet, Temel Hukuk İlkeleri ve Kavramları, Ekin Yayıncılık, Bursa 2014.
- AYBAY, Aydın / AYBAY, Rona / PEHLİVAN, Ali, Hukuka Giriş, Genişletilmiş 10. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2014.
- BARUTÇUGİL, İsmet, Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2004.
- BAŞALP, Nilgün, Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.
- BERKİ, Ali Himmet, Hukuk Mantığı ve Tefsir, Güney Matbaacılık, Ankara 1948.
- BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan, Hukukun Temel Kavramları, 10. Basım, Dora Yayınları, Bursa 2014.
- CAN, Cahit, Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri ve Genel Gelişim Çizgisi, Gözden Geçirilmiş Değiştirilmiş 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011.
- CANSEL, Erol / ÖZEL, Çağlar, Hukuk Başlangıcı - Hukukun Temel Kavramları ve Kurumlar, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

- ÇALIŞIR, Kurtuluş Tayanç, Yargı Etiği, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- ÇETİNER, Selma, Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- DAVRAN, Zeynep (Yayına Hazırlayan: Harun TEPE), Etik ve Meslek Etikleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- DÜLGER, Murat Volkan, "Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, Y. 2014, s. 43-80.
- ESENER, Turhan, Hukuk Başlangıcı, 3. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul 2000.
- FRANKENA, William Klaas, Ethics, Prentice Hall, New Jersey Englewood Cliffs 1970.
- GÖZLER, Kemal, Hukuka Giriş, 13. Baskı, Ekin Yayıncılık, Bursa 2016.
- GÜNEY, Salih, Açıklamalı Yönetim - Organizasyon ve Örgütsel Davranış Terimleri Sözlüğü, Siyasal Kitabevi, Ankara 2004.
- GÜRBÜZ, Ahmet, Hukuk ve Meşruluk, Beta Yayıncılık, İstanbul 2004, (Hukuk ve Meşruluk).
- GÜRBÜZ, Ahmet, Hukuk ve Meşruluk - Meşru Hukukun Temel Unsurları, Yenilenmiş ve Geliştirilmiş 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2013.
- GÜRİZ, Adnan, Hukuk Başlangıcı, Gözden Geçirilmiş, Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2001.
- GÜRİZ, Adnan, Hukuk Başlangıcı, Gözden Geçirilmiş 14. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2012.
- HIRSCH, Ernst Eduard (Uyarlayan: Selçuk Baran VEZİROĞLU), Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri, 3. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara 2001.
- IŞIKTAÇ, Yasemin, "Hukuk, Etik İlişkisinde Yeni Gelişmeler", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 58, S. 1-2, Y. 2000, s. 3-14.
- KARAKOÇ, Yusuf, "Hukuk - Etik İlişkisi", Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar - V Sempozyumu, 13-17 Eylül 2010 İstanbul, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, S. 24, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2012, s. 91-95.
- KIZIL, Neşe, Hukuk ve Edebiyat, Legal Yayıncılık, İstanbul 2015.
- KUÇURADİ, Ioanna, "Ahlak ve Kavramları", Uludağ Konuşmaları - Özgürlük, Ahlak, Kültür Kavramları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

KUÇURADİ, Ioanna, Etik, 6. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

KUÇURADİ, Ioanna, "Etik ve 'Etikler'", Türkiye Mühendislik Haberleri, S. 423, Y. 2003/1, s. 7-9, (Etik ve 'Etikler').

KUÇURADİ, Ioanna (Yayına Hazırlayan: Harun TEPE), "Felsefi Etik ve 'Meslek Etikleri'", Etik ve Meslek Etikleri, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2009, s. 27-43.

KUTLU, Hüseyin Ali, Meslek Etiği, Nobel Yayınları, Ankara 2011.

MENGÜŞOĞLU, Takiyettin, Felsefeye Giriş, 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 1983.

ÖZBEK, Veli Özer / KANBUR, Mehmet Nihat / DOĞAN, Koray / BACAŞIZ, Pınar / TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.

ÖZEKES, Muhammet, Sorular - Şemalar - Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi, 7. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2016.

ÖZEKES, Muhammet, "Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış", Yasama ve Yargı Etiği Alanındaki Gelişmeler Uluslararası Konferansı, 18 Şubat 2009 Ankara, (Yargı Etiği).

PIEPER, Annemarie (Çevirenler: Veysel ATAYMAN - Gönül SEZER), Etiğe Giriş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1999.

RESNIK, David Benjamin (Çeviren: Vicdan MUTLU), Bilim Etiği, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2004.

SARI, Cengiz, Yargı Etiği ve Türkiye'de Yargının Etik Yapılanması, Bilge Yayınevi, Ankara 2014.

ŞİMŞEK, Oğuz, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayıncılık, İstanbul 2008.

TEPE, Harun, "Bir Felsefe Dalı Olarak Etik: 'Etik' Kavramı, Tarihçesi ve Günümüzde Etik", Doğu Batı, S. 4, Y. 1, Ankara 2004.

TEPE, Harun, Etik ve Metaetik, 2. Baskı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

TOPAKKAYA, Arslan, Hukuk ve Adalet, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2010.

TREVINO, Linda / NELSON, Katherine, Managing Business Ethics - Straight Talk About How to Do It Right, 4th Edition, Wiley & Sons, USA 2007.

TIMACHEFF, Nicholas Sergejevitch, Introduction A la Sociologie Juridique, Version Français d'Après le Manuscrit Anglais, Editions A Pedone, Paris 1939.

TUNCAY, Aziz Can, Hukuksal Etik (Legal Ethics) Ders Notları, Genişletilmiş 2. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015.

ULUTAŞ, Ahmet / ATABEY, Ömer Serdar, Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Yargı Etiği, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.

UYGUR, Gülriz, "Hukuk Etiğine Giriş", http://www.bahum.gov.tr/bahumetik/kose_yazileri/makale_bilimsel_yazi/1_makale.htm (Erişim Tarihi: 07.11.2017).

UZUN, Ertuğrul (Editör: Elif UZUN), Adalet Meslek Etiği, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2015.

YÜKSEL, Mehmet, Hukuk Sosyolojisi Yazıları, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011.